Historia om Konung Gustaf III:s mord på Maskeraden i Stockholm,

natten emellan den 16 och 17 Mars 1792

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

Historia

om

Konung Gustaf III:s

mord

på

Maskeraden i Stockholm,

natten emellan den 16 och 17 Mars 1792.

Priset är 4 sk. Banko.

Stockholm.

Tryckt hos P. G. Berg, 1843.

Efter den tappre, men för mycket wågsamma Swenska Konungen Carl XII:s död, hade riksrådet, hwilket bestod af Sweriges mäktigaste och mest ansedda män, ej försummat att inskränka Konungens makt till den grad, att nästan ingenting af betydenhet kunde beslutas utan riksrådets samtycke. Det snart öfwermodigt blifna riksrådet hade förstått att tillwälla sig nästan hela den högsta makten, och en Swensk monarks majestät hade således förwandlat sig till en blott skugga, och med all den yttre glans som omgaf fursten, war en Swensk Konung då för tiden ej mer än en doge i Venedig, hwilken stod under den stolta, öfwermodiga adelns förmynderskap, och som ej kunde handla annorlunda än såsom en myndling, hwilkens förmyndare med swartsjuka bewakar dennes alla företag.

Gustaf, en af Carls efterträdare, war redan såsom Kronprins, och sedan han såsom mognande yngling börjat bedöma sakernas ställning, i tysthet uppbragt öfwer det stolta rådets ingrepp, öfwerden oädla behandling, med hwilken detsamma bemött hans godsinnade fader, och öfwer Kongl. maktens inskränkning. Hans dristiga själ utkastade redan då för tiden i hemlighet en plan att störta det stolta riksrådet, men bekläda honom sjelf med en majestätet wärdig makt. Då han uppsteg på thronen syntes likwäl hans hjerta hysa ingenting mindre än stolthet och ärelystnad; för riksråden syntes hans ytterst smidiga wäsen, hans förtrollande wänlighet och mildhet samt

hans anspråkslösa, angenäma seder wara den säkraste borgen att han, likaså stilla som hans företrädare, skulle bära det åldriga oket, och aldrig trakta efter regeringstyglarne, dem de så länge warit wane att föra.

Med beundranswärd kraft och utmärkt klokhet gick likwäl Gustaf utan uppehåll det dolda målet till möte. Han förstod att småningom förwärfwa sig de bästa och driftigaste officerarnes tillgifwenhet, och detta ej allenast bland hufwudstadens militär, utan äfwen wid de i landskapen befintliga regementen: Konungens bröder inwigdes i hemligheten, och dessa måste i landskapen tillwägabringa oroligheter, hwilka genom sin offentligeht wäl gåfwo riksrådets uppmärksamhet en riktning, men på intet sätt skadade Konungen, som wid alltsammans syntes iakttaga den största liknöjdhet. Gustaf hade imellertidgjort sig försäkrad om de i hufwudstaden förlagda tropparnes tillgifwenhet; den afgörande dagen, den 19 Augusti 1772, nalkades; aftonen förut war en lysande bal på hofwet, och Konungen, hwilken syntes helt och hållet öfwerlämna sig åt det för handen warande nöjet, lät ingen ana, att redan den inbrytade dagen skulle bli wittne till en händelse, hwilket helt och hållet förändrade sakernas ställning i Swerige, störtade riksrådet, och inskränkte den stolta adelns oligarki inom behöriga gränser.

Sent på natten hördes den bullrande musiken från den lysande hof-festen, till dess den ändtligen förstummades af morgonrodnaden. Dagen inbröt i Stockholm, och allt gick sin wanliga gång. Sednare på morgonen steg konungen till häst och gjorde en promenad, för att dymedelst gifwa de mest uppenbara bewis på sin opartiskhet. Då han från promenaden återkommit till slottet, begaf han sig till det församlade riksrådet, och upptog med flit ett ämne, som, enligt hitintills bestående förhållanden, nödwändigt måste föranleda till stridigheter imellan honom och de trotsiga riksråden. Konungen lemnade rådssalen, och med detsamma gafs tecknet till revolutionen. Omgifwen af ett antal officerare begaf sig Konungen till tropparne, och begärde deras werksamma deltagande i en revolution, somfäderneslandets bästa fordrade, wann dem utan motstånd, lät taga wärjorne af de få äldre officerare som wägrade det, men tro- och huldhetsed af alla öfrige, förkunnade det församlade, högst bestörta riksrådet arrest, lät kungöra den nya konstitutionen, försäkrade folket om sina faderliga afsigter, och lyckades att få konstitutionen godkänd. De narrade riksråden, hwilka under lugna ansigten dolde sin förargelse, beröfwades all makt, och det Kongl. anseendet återställdes på deras bekostnad.

Under de första åren af sin regering sökte Gustaf af alla krafter att befrämja rikets wäl; men småningom förleddes han af en gränslös äregirighet till många okloka handlingar, hwilka ej kunde medföra annat än bedröfliga följder för Swerige; missnöjda saknades icke; hatet af de Adelsmän, hwilkas stolthet Gustaf genom den utförda revolutionen i så hög grad kränkte, waknade med ny styrka; en sammanswärjning af flera Adelsmän bildade sig, och en medlem af denna war Ankarström. Konungens död beslöts, och mördarens roll föll på Ankarström, hwilken lågade af hämd och enskildt hat.

Ankarström härstammade från en ansedd familj, hans far hade warit Öfwerste-Lieutenant. Ända till åtta års ålder förblef han i sina föräldrars hus, men skickades då till Upsala, för att bibringasnödiga skolstudier; kom, sedan han wid 15 års ålder förlorat sin far, såsom page till Kongl. hofwet, blef under-officer wid lifregementet och sedermera fändrik wid lifgardet. År 1783 tog han afsked, gifte sig med ett fruntimmer af god familj, och nedsatte sig på landet, der han arrenderade ett adeligt gods.

Här inwecklade han sig i en rättegång med godsägaren rörande arrendet, nedlade den likwäl genom en förlikning, afträdde sedermera godset, och återwände år 1790 till Stockholm. Uppretad öfwer regeringens åtgärder, dem han i en rättsfråga nödgats underkasta sig, och redan förut missnöjd med den gamla konstitutionens kullstörtande, föranleddes Ankarström af sin passionsfulla och dystra karakter, att i hemlighet förpligta sig att genom Konungens mord hämna sig och fäderneslandet.

Derpå förenade han sig med flera missnöjda bland adeln, på hwilken ymnig tillgång fanns. Isynnerhet blefwo grefwarne Horn och Ribbing samt Öfwerste-Lieutnantnen Liljehorn, jemte andra, medlemmar af en sammanswärjning, hwilken andades den rysligaste hämdgirighet mot Konungen. I sina hemliga sammankomster beslöto de, att Konungen skulle mördas med dolk eller pistoler.Hatet, det blinda raseriet, som de sammanswurne hyste emot Gustafs person, gick så långt, att då fråga uppstod, hwilken skulle åtaga sig mördarens roll, förklarade både Ankarström och Ribbing sig dertill beredwilliga, ja till och med stridde om detta rysliga

företräde. De sammanswurne kastade härpå lott; denna föll på Ankarström, som med glädje beredde sig till utförandet af detta bofstreck.

Sedermera öfwerenskommo de sammanswurne, att mordet skulle werkställas wid tillfälle af en stor folksamling. Man hoppades att på detta sätt kunna lättare nalkas Konungen, och månhända insåg man äfwen möjligheten att lättare undkomma och förblifwa dold.

Just nu hade Konungen sammankallat en Riksdag i Gefle, och de sammanswurne ilade dit, för att påskynda Konungens fall. Men hwarken stället eller omständigheterna woro gynnanade, mordanslagets werkställande måste således uppskjutas till en annan gång. I sitt brottsliga förehafwande styrktes de likwäl ännu mera genom några riksdagsbeslut, hwilka allenast erinrade om Konungens oinksränkta makt, och om den förödmjukade adelns wanmakt. De återwände till Stockholm.Den 16 Januari 1792 befunno de sammanswurne sig i sällskap med hwarandra på operan; Horn och Ankarström funno tillfälle att taga plats i en hemlig gång, genom hwilken Konungen plägade begifwa sig till spektaklet. Men just denna dag walde Konungen en annan wäg.

Twenne dagar derefter sökte de sammanswurne ånyo att wid spektaklet werkställa sitt förehafwande, ehuru äfwen denna gång förgäfwes.

Till och med på en maskeradbal, som kort derefter inträffade, måste bofstyckets werkställighet ännu en gång uteblifwa, emedan den war så ringa besökt, att i den stora salongen kunde hwar och en af de närwarande lättare urskiljas, än wid en mera sammanträngd massa af menniskor.

Mars månad år 1792 inföll. Natten emellan den 16 och 17 i berörde månad skulle en stor maskeradbal hållas i Opera-salongen, och de sammanswurne bestämde detta tillfälle till mordets utförande.

Redan hade aftonen af denna olyckliga dag inbrutit; klockan war 10. Samlingen war ganska talrik, lokalen förträffligen upplyst och liflig musik klingade från orkestern; allt andades glädje och munterhet. Ännu hade likwäl Konungen ej infunnit sig.

Just som Konungens kammartjenare skulle klä honom till denna bal, föllo monarkens ögon på ettbref med utanskrift: "Till Hans Maj:t Konungen, hemligt och af wigt." Af nyfikenhet tog Gustaf brefwet och betraktade utanskriften, men kastade det slutligen liknöjd åter på nattduksbordet. Månhända af tanken att söka igenkänna handskriften, eller af någon annan bewekelsegrund, nog af, Konungen tog ånyo brefwet, öppnade det, och fann deri en på franska språket författad warning för en sammanswärjning, hwilkens medlemmar beslutit att mörda honom på balen samma afton. Brefwet war utan underskrift; men man upptäckte sedermera att Liljehorn war dess författare. Om Konungen låtit warna sig af dessa rader, så är det ganska sannolikt att hans lif blifwit räddat, emedan antingen hade wid anställd undersökning den skändliga sammanswärjningen blifwit upptäckt, eller ock hade, efter så många misslyckade försök, de sammanswurne förlorat modet. Ty att något werkligen war å färde, som hotade Konungens lif, det wisste Gustaf redan förut, och erhöll ännu ytterligare bekräftelse derpå genom det anonyma brefwet. Men fruktan war främmande för Konungens hjerta. Utan att låta märka den ringaste förlägenhet, meddelte han de närwarande brefwets innehåll, och förklarade, att han det oaktadt ej skulle uteblifwa från maskeraden, och att det ej en gång wore honom wärdigt att

ändra sin föresatts; dessutom war biljetten utan underskrift och förtjente af denna orsak ej att tros, emedan Konungen wisste sig ej hafwa förolämpat någon, och hoppades derföre wara säker ibland sina undersåter. Men om ett mord werkligen stämplades emot honom, så kunde han likwäl ej skydda sig emot dessa brottslingar, hwilka på hwarje annat ställe kunde ånyo träffa honom.

Redan hade klockan slagit 11; de sammanswurne woro redan på stället, och hade länge med ängslan afbidat Konungens fördröjda ankomst.

Gustaf, bestämd till offer för några skurkars hat och hämd, rådfrågade allenast sitt modfulla hjerta, och infann sig werkligen på maskeradbalen. Han kom i sällskap med Friherre v. Essen, på hwilkens arm han stödde sig, ingick med denne i en loge, och sedan han ditkommit sade: att han alldeles icke irrat sig, då han ej fruktade någon fara för sitt lif, emedan, om någor dykikt anslag warit å bane, så skulle det redan blifwit utfördt emot honom.

Derefter maskerade sig både Konungen och Friherre von Essen samt begåfwo sig ned i salongen; men några ögonblick derefter fann Konungen sig omringad af en mängd masker, hwilka trängde sig på honom. Genast derpå klappade en af desammanswurna (Grefwe Horn) honom på axeln och sade: "God natt, mask."

Detta war för Ankarström det aftaldte tecknet, hwarmed Konungen skulle utmärkas. Genast derpå lossade Ankarström en med kulor och skrot laddad pistol, medelst hwilket skott Konungen sårades i ryggen.

För att lätta mördarens förswinnande bland mängden, ropades af de sammanswurna: eld! eld! Men under den derigenom uppkomna förwirringen, blef man snart warse det werkliga föremålet för detta rysliga uppträde.

Så snart Konungen erhållit det mördande skottet, hwilket inträngde djupt i weka lifwet, ådagalade han samma själsnärwaro som han så ofta wisat sig äga på slagtfältet och i åsyn af döden. Ehuru han genast kände att såret sannolikt war dödligt, widtog han ändock de bästa försigtighetsmått. I följd af hans på stället utdelta befallningar, blefwo dörrarne till operahuset stängda, och ingen fick lemna salongen utan att förut ha demaskerat sig och uppskrifwit sitt namn i dertill genast anskaffade böcker. Äfwen afgingo ordres om tullportarnes tillslutande under trenne dagar.

Oaktadt sitt dödliga sår hade Konungen ännu så mycken styrka qwar, att han kunde gå in i ettnärbeläget rum och sätta sig på en der stående soffa. Här ådagalade han äfwen ett wisst lugn, under det han samtalade med de omkring honom samlade hofherrarne.

Under detta hade första förbindningen skett; läkarne, öfwertygade om faran af såret, kunde föga hopp meddela; och ännu mindre gaf Konungen sig sjelf.

I ändamål att upptäcka deltagarne i denna skändliga komplott, företogs undersökningen genast följande dagen. Upptäckten skedde likwäl snarare än man skulle kunna förmoda. Ankarström hade nemligen, utom twenne skarpt laddade pistoler äfwen försett sig med en stor tweäggad knif, med hwilken han ämnade mörda Konungen, i händelse skottet misslyckades. Men, efter fullbordad gerning, hade mördaren låtit knifwen falla på golfwet, och derigenom att en knifsmed sade sig hafwa förfärdigat densamme på beställning af Ankarström, kom man snart mördaren på spåren. På dessa anledningar blef Ankarström genast häktad, och wid första förhöret erkände han otwunget det begångna mordet.

Lika hastigt fick man weta hwilken författat den anonyma biljetten; och ehuru Ankarström ståndaktigt wägrade att uppgifwa namnen på sina medbrottslinge, blefwo de likwäl snart kända. En afdem, Grefwe Bjelke, intog förgift och fanns död, då wakten skulle arrestera honom.

Under det den beklaganswärde Konungen led otroliga plågor på sjuksängen, men likwäl ådagalade den mest sällsynta ståndaktighet, yttrade hufwudstadens inwånare högt sin afsky emot den sårade Konungens mördare. Att den operation, hwilken Konungen måste underkasta sig, ej kunde wara annat än i högsta grad plågsam, kan lätteligen finnas deraf, att allenast twenne spikändar kunde framdragas ur såret; men allt det öfriga qwarblef i kroppen. Wid allt det kroppsliga lidande, hwarmed Konungen nu plågades, bibehöll han likwäl lugnet af en själ, som föraktar lifwets plågor, och som icke fruktar döden. Ända till sista dagen, då hans annalkande upplösning ej mer kunde betwiflas, dikterade han flera bref och underskref förordningar, som skulle bli gällande efter hans död. Ja, på sin dödsbädd gaf han sin son och efterträdare, Gustaf IV Adolf, de wisaste råd, och bad om ett lindrigt straff för sin mördare, så widt lagarne det tillät, och fullkomlig eftergift af allt straff för dennes medbrottslige. Till och med den 29 Mars underskref han med lugn fattning förordningen om hans sons utropande till Konung. Samma dag föll han i en slummer och afled under densamma.

På tryckeriet i huset N:o 9 wid Stora Badstugugatan å Söder, samt hos de fleste Bokbindare i Stockholm och landsorterne, säljas:

Den nya Hönsgummans Wisa

på årsdagen af Hans Maj:t Konungens

Tjugufemte regeringsår.

Denna wisa är en fortsättning af den gamla Hönsgummans historiska teckning af Sweriges Konungar från Fredrik I till närwarande tid.

Priset är 2 sk. B:ko.

Spökhistorier.

N:o 1. Spöket på Widtsköfle Slott i Skåne.
N:o 2. Andesyner i S:t Johannis kyrka i Stockholm och i Lofö kyrka wid Drottningholm.

Under Konung Gustaf III:s tid sökte de utmärkstaste män, som här äro namngifna, att lyfta förhänget till andewerlden och skåda in i det tillkommande, och uti dessa mystiska tillställningar, hwilka här äro beskrifne, fann sjelfwa Konung Gustaf III ett nöje att deltaga.

Priset är 4 sk. B:ko.

Kejsarwålnaden.

En spökscen, Skärthorsdagsnatten.

Priset är 4 sk. Banko.

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på http://runeberg.org/g3smord/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på https://arkivkopia.se/sak/runeberg-g3smord.

Filen skapad 2018-12-17 12:23:42.792957